

застосуванню, в тому числі і у правоохоронну діяльність, не знаходять цілковитої підтримки. Рішення вчених Англії обґрунтовується обмеженням права обвинуваченого на захист. На противагу цій державі виступає Росія. Вона відстоює позицію доцільності і необхідності впровадження поліграфа у всі сфери життєдіяльності, наукові галузі знань та правозахисну і правоохоронну практику. За даними Департаменту МВС Росії, точність результатів роботи поліграфологів становить не менше ніж 96 %, що співпадає з показниками результатів традиційних видів криміналістичних та інших видів судових експертиз [4]. Біле того, під час здійснення експериментів з використанням поліграфа та проведенням судових експертиз: дактилоскопічної, портретної і почеркознавчої, було встановлено, що «технологія перевірки на поліграфі володіє точністю, яка дорівнює і навіть перевищує більшість доказів, які фігурують в судах у кримінальних та цивільних справах»[4].

Чільне місце вивченню і використанню поліграфа приділяється в Україні. Даними результатів перевірки на поліграфі користуються працівники правоохоронних органів, силових структур та спеціальних управлінь і відомств. За офіційними даними лише в одній Автономній Республіці Крим за останні два роки роботи правоохоронних органів було розкрито 20 убивств. Очевидно, що застосування поліграфа дозволяє одержати цінну для слідства оперативну інформацію, яку іншими технічними засобами здобути вкрай складно, а то і зовсім неможливо. Для забезпечення досудового слідства вона дає можливість:

- ♦ оцінити достовірність даних, що повідомляються особами, які перевіряються;
- ♦ одержати відомості для висування версій і визначення шляхів їх перевірки;
- ♦ визначити причетність особи до вчиненого злочину або до його підготування і приховання;
- ♦ забезпечити одержання правдивих відомостей від допитуваних осіб;
- ♦ визначити місця приховування слідів злочину, конкретизувати коло причетних до вчинення злочину осіб [5].

Відповідно чинного кримінально-процесуального законодавства України результати перевірки, отримані за допомогою поліграфа, не є доказами і мають характер орієнтованих оперативних даних. Залишається відкритим питання законодавчого визнання поліграфа легітимним науково-технічним засобом, що може використовуватися органами дізнання та слідства.

Ще існує багато питань навколо місця і ролі поліграфа у слідчій діяльності для вітчизняних та зарубіжних правоохоронних органів і вони потребують вивчення та належної оцінки. Слід погодитися з одним – позитивні результати його використання є очевидними. Нині ж важливо відпрацювати правові механізми забезпечення надійності і достовірності отриманих поліграфологічних даних, які б сприяли належній процедурі проведення слідства і головне б не обмежували конституційні права громадянина.

Список використаних джерел:

1. Холодный Ю.И. Применение полиграфа при профилактике, раскрытии и расследовании преступлений (генезис и правовые аспекты): Монография / Ю.И. Холодный. – М.: Мир безопасности, 2001. – 157с.
2. Варламов В. А. Детектор лжи / В. А. Варламов М.: Мир безопасности, 2004, С. 6-19.
3. Могутин Р.И., Субботина М.В. Использование полиграфа в раскрытии и расследовании преступлений: Учеб. пособие / Р.И.Могутин – Волгоград: ВА МВД России, 2005. – 84 с.
4. Оглоблин С.И., Молчанов А.Ю. Инструментальная «детекция лжи»: академический курс / С.И. Оглоблин – Ярославль, ТРН, 2004. – 62 с.
5. Половникова Ж.Ю. Применение полиграфа в системе МВД Украины <http://www.poligraph.com.ua/crimpol/article2.htm>

УДК 347.736/728(045)

КОЗИРЄВА В.П.,
Юридичний інститут НАУ,
доцент кафедри господарського права
і процесу, к.ю.н., доц.

МИРОВА УГОДА У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ, ПРОЦЕДУРА УКЛАДЕННЯ

Анотація. У статті розглядається мирова угода у справі про банкрутство, дається її поняття, зміст, процедура укладення та наводяться підстави визнання її недійсною.

Ключові слова: банкрутство, мирова угода, кредитори.

Козырева В.П. Мировое соглашение по делу о банкротстве: понятие, содержание, процедура заключения

Аннотация. В статье рассматривается мировое соглашение в деле о банкротстве, дается его понятие, содержание, процедура заключения и наводятся основания для признания её недействительной.

Ключевые слова: банкротство, мировое соглашение, кредиторы.

Kozyreva V.P. The settlement agreement in bankruptcy: the concept, content, conclusion of procedure

Annotation. The article deals with the settlement agreement in bankruptcy, given its concept, content, procedure and conclusion are grounds to invalidate the recognition.

Keywords: bankruptcy, the settlement agreement, the lenders.

У кінці XIX на початку XX століття інститут неспроможності використовувався для вирішення головного завдання, яке полягало у заходах щодо рівномірного розподілу майна боржника між його кредиторами, а в наш час його основною метою є збереження боржника за допомогою заходів реабілітаційного характеру. Одним із таких реабілітаційних заходів є мирова угода. При її застосуванні вирішуються економічні завдання суб'єктів господарювання.

В українській юридичній науці продовжується складний процес формування інституту мирової угоди. Однак цей процес багато у чому ускладнюється не тільки нечіткістю правових норм, але й теоретичним обґрунтуванням деяких принципово важливих питань, пов'язаних із спірністю окремих положень щодо її змісту та укладення, висунутих сучасними дослідниками.

Над цими питаннями працювали або працюють такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: В.В.Джунь, Б.М. Поляков, В.Ф. Попондопуло, Рябцева Я.Г., Череп А.В. та інші.

Метою даної статті є специфіка укладення мирової угоди, її зміст, доцільність укладення на різних стадіях процедури банкрутства.

Згідно із Законом України Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (далі Закон), мирова угода – це домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та/або розстрочки, а також прощення (списання) боргів боржника. Наслідком досягнення домовленості про прощення боргу є припинення відповідного зобов'язання. Вона характеризується такими ознаками:

- може укладатися на будь-якій стадії процедури банкрутства;
- вступає в законну силу з дня затвердження її господарським судом;
- не допускається внесення змін та її розірвання сторонами без рішення господарського суду;
- недійсність та розірвання мирової угоди є підставою поновлення провадження у справі про банкрутство

щодо вимог незадоволених кредиторів.

Специфіка мирової угоди полягає у тому, що:

- рішення про укладення приймається не всіма кредиторами, а більшістю;
- умови її виконання є добровільними і не вимагають виконавчих документів суду;
- за наявності відповідних підстав її можна розірвати або визнати недійсною;
- у разі її недійсності чи розірвання може поновитися провадження у справі про банкрутство.

Відповідно до зазначеного Закону, мирову угоду визнають судовою процедурою, яка застосовується до боржника в межах відкритого провадження в справі про банкрутство, а також засобом відновлення платоспроможності боржника, що може міститися в плані санації.

Мирова угода допомагає боржнику поліпшити свою господарську діяльність, а кредиторам, в певній мірі, задовольнити висунуті грошові вимоги до боржника.

У науковій літературі існують різні погляди щодо правової природи мирової угоди.

Поляков Б.М. стверджує, що мирова угода – це конкурсний договір [8, с. 295].

Г. Вудуд розглядає мирову угоду як “процесуальну та фінансову реалізацію господарського ризику, пов'язаного зі здійсненням господарської діяльності” та “це певну послідовність домовленостей поступок усіх сторін з метою зменшення заподіяної (або очікуваної) матеріальної шкоди” [2, с. 54 – 55].

Н. Лівшиц зазначає, що “мирова угода означає добровільну згоду про часткову відмову від вимог одних осіб і одночасно визнання вимог, що залишилися іншими зобов'язаними особами” [6, с. 39].

Джунь В.В. вказує, що мирова угода, будучи реорганізаційною процедурою, уособлює у собі компромісне узгодження між кредиторами і боржником про обрання певних заходів відновлення платоспроможності останнього [4, с. 155].

У мировій угоді збігаються інтереси зацікавлених сторін. Перш за все публічний інтерес – бажання держави зберегти суб'єкта підприємницької діяльності, а по-друге, приватний – задоволення вимог кредиторів. Інститут мирової угоди є договором між неплатоспроможним боржником і кредитором, який спрямований на врегулювання між ними кредиторської заборгованості. Це може бути збільшення термінів погашення грошових зобов'язань, зниження суми боргу, прощення або списання боргу тощо. Практика застосування інституту мирової угоди свідчить, що така угода може бути знаряддям для реалізації боржником своїх протиправних інтересів, у зв'язку з чим законодавцем передбачена відповідальність (у тому числі й кримінальна), зокрема, за фіктивне банкрутство, приховання банкрутства, умисне доведення до банкрутства та незаконні дії у разі банкрутства (ст. 215 Господарського кодексу, ст.ст. 218 – 221 Кримінального кодексу України).

Деякі сучасні зарубіжні дослідники інституту мирової угоди висловлюють негативне ставлення до цієї форми вирішення майнових протиріч між боржником і кредиторами. Вони вважають, що від мирової угоди не варто очікувати значного результату [3, с. 40 – 47; 6, с. 52 – 60; 5, с. 18 – 20].

Закон не містить норм, у яких враховувалися б причини, що призвели до погіршення фінансового стану боржника. Як свідчить практика, при виконанні договору варто виділити форс-мажорні обставини, які повинні братися до уваги під час вирішення майнового спору між боржником і його кредиторами. Такі обставини

передбачені для учасників господарського договору у ст. 205 Господарського кодексу України та в ст. 607 Цивільного кодексу України, на відміну від Закону, де такі дії не розглядаються.

Мирова угода може укладатися на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство, в тому числі й на стадії ліквідації боржника (після визнання боржника банкрутом). Одностороння відмова від мирової угоди не допускається.

Мирова угода як конкурсний договір може укладатися тільки після публікації оголошення про порушення справи про банкрутство в офіційному друкованому органі і не проводиться після проведення розрахунків з кредиторами в процедурі ліквідації.

Мирова угода укладається в таких випадках:

1) на початковій стадії провадження у справі про банкрутство (до оголошення про банкрутство в офіційному друкованому органі);

2) у процедурі розпорядження майном;

3) у процедурі санації;

4) у ліквідаційній процедурі.

Відмінність між ними полягає в наступному.

По-перше, у кількості суб'єктів мирової угоди. У першому випадку мирову угоду укладають боржник (в особі керівника боржника) та ініціюючий кредитор. У другому випадку – боржник (в особі керівника боржника) та комітет кредиторів. У третьому та четвертому – боржник (в особі арбітражного керуючого) та кредитори (в особі голови комітету кредиторів).

По-друге, у наслідках укладення мирової угоди. На початковій стадії провадження у справі про банкрутство (до оголошення про банкрутство в офіційному друкованому органі), у процедурах розпорядження майном та санації можна визначити умови, що сприяють до відновленню платоспроможності боржника, а в ліквідаційній процедурі укладення мирової угоди спричиняє до відновлення платоспроможності боржника та її скасування.

По-третє, у складі доданих процесуальних документів. На початковій стадії провадження у справі про банкрутство (до оголошення про банкрутство в офіційному друкованому органі), крім тексту мирової угоди, ніяких інших документів не додається. У ліквідаційній процедурі, у випадку ліквідації боржника, його зобов'язання щодо відшкодування всіх витрат, які передбачено відшкодувати в першу чергу, мають бути замінені на підтвердження про виконання їх повністю або в розмірах ліквідаційної маси. Процедура мирової угоди під час санації вимагає проведення зборів кредиторів за 15 днів до її затвердження, на яких має бути заслухано звіт керуючого санацією (ч. 1 ст. 21 Закону) [2, с. 52 – 53].

Рішення про укладення мирової угоди приймається від імені боржника керівником боржника чи арбітражним керуючим (керуючим санацією, ліквідатором), які виконують повноваження органів управління та керівника боржника. Мирова угода підписується ними та головою комітету кредиторів. У постанові Вищого господарського суду України від 14.09.2005 року у справі №10/11-04 зазначено, що право керівника боржника на укладення мирової угоди передбачено ч. 4 ст. 35 Закону і в такому випадку це є спеціальна правосуб'єктність керівника підприємства, що знаходиться в процедурі банкрутства [9, с. 243 – 246].

Укладення мирової угоди від імені кредиторів приймається комітетом кредиторів більшістю голосів. Причому необхідною умовою щодо її укладення є письмова згода всіх кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника. Мирова угода може бути укладена і щодо другої та наступних черг, що передбачені ст. 31 Закону.

У випадках коли умови мирової угоди передбачають розстрочку, відстрочку або прощення (списання) боргів чи їх частини, орган стягнення зобов'язаний погодитися на задоволення частини вимог із податків зборів (обов'язкових платежів) на умовах такої мирової угоди з метою забезпечення відновлення платоспроможності боржника. При цьому податковий борг, який виник у строк, що передував трьом повним календарним рокам до дня подання заяви про порушення справи про банкрутство до господарського суду, визнається безнадійним та списується, а податкові зобов'язання чи податковий борг, який виник у строк протягом трьох останніх перед днем подання заяви про порушення справи про банкрутство до господарського суду календарних років, розстрочується (відстрочується) або списується на умовах мирової угоди. Таку мирову угоду підписує керівник відповідного податкового органу за місцезнаходженням боржника.

Незважаючи на те, що керівник відповідного податкового органу за місцезнаходженням боржника підписує мирову угоду, однак у такому випадку податковий кредитор не стає стороною мирової угоди, оскільки відповідно до ст. 35 Закону сторонами мирової угоди є боржник та комітет кредиторів, а підпис керівника відповідного податкового органу має повідомлюючий характер (постанова Вищого господарського суду України від 02.03.2005 року у справі № Б-7980/2-31) [9, с. 246 – 248]. Причому коли керівник відповідного податкового органу відмовляється підписати мирову угоду, яка відповідає вимогам Закону, то такі дії не можуть бути підставою для відмови в затвердженні мирової угоди господарським судом (постанова Вищого господарського суду України від 18.02.2005 року у справі № 6/95) [9, с. 248 – 250].

Суть мирової угоди полягає у відновленні платоспроможності боржника, а тому вона є обов'язковою не тільки для сторін, що її уклали та підписали або від імені кого її уклали, а й для інших осіб, які вказані в мировій угоді (кредитори, особливо ті, що не заявили про участь у справі про банкрутство, державна виконавча служба, органи реєстрації тощо).

З метою захисту прав конкурсних кредиторів Закон зазначає, що для кредиторів, які не брали участі в голосуванні або проголосували проти укладення мирової угоди, не можуть бути встановлені умови гірші, ніж для кредиторів, які висловили згоду на укладення мирової угоди, вимоги яких віднесені до однієї черги.

Правова суть мирової угоди (як процедури) полягає у процесуальній та фінансовій реалізації господарського ризику. Завжди існує імовірність того, що в ході виконання господарської дії можливе заподіяння матеріальної шкоди одній чи всім сторонам, особливо в періоди економічних та фінансових криз. Така ситуація можлива здебільшого під час вирішення справ про банкрутство.

Як правило, мирова угода укладається у письмовій формі та підлягає затвердженню господарським судом, про що зазначається в ухвалі про припинення провадження у справі про банкрутство. Причому вона набирає чинності з дня її затвердження і є обов'язковою для боржника-банкрута, кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою, а також кредиторів другої та наступних черг.

У мировій угоді обов'язково мають міститися положення про:

- розміри, порядок і строки виконання зобов'язань боржника;
- відстрочку чи розстрочку або прощення (списання) боргів чи їх частини.

Додаткові умови мирової угоди про:

- виконання зобов'язань боржника третіми особами;
- обмін вимог кредиторів на активи або корпоративні права боржника;
- задоволення вимог кредиторів іншими способами, що не суперечать Закону.

Мирова угода передбачає, що боржник виконує зобов'язання у порядку, розмірі та строках, що встановлені її умовами, а кредитори не мають права вимагати в іншому порядку погашення боргу. Слід зазначити, що до суми боргу не входять вимоги щодо неустойки (пені, штрафу), індексу інфляції, трьох відсотків річних за несвоєчасне виконання зобов'язання тощо.

Під відстрочкою слід розуміти відкладення строку погашення боргу на певний час, а під розстрочкою – це погашення боргу частинами. Прощення (списання) боргів – звільнення кредитором боржника від його обов'язків щодо виконання зобов'язань, якщо це не порушує прав третіх осіб щодо майна кредитора (ст. 605 ЦК України). У таких випадках ухвала господарського суду повинна містити розмір, порядок і строки виконання зобов'язань боржника, що передбачені мировою угодою, суму заборгованості відстрочення, розстрочення або прощення, списання щодо яких вимог укладено мирову угоду тощо, про що говориться в постанові Вищого господарського суду України від 09.03.2005 року у справі № 7/150-7/210 [9, с. 253 – 255].

Мирова угода щодо виконання зобов'язань боржника третіми особами може бути здійснена лише за згодою кредитора, оскільки це є причиною виникнення нового кредитора (ст. 520 ЦК України). Але такі угоди не є обов'язковими і при бажанні можуть бути визнані недійсними.

Обмін вимог на активи боржника або його корпоративні права є відступним, тобто припинення зобов'язань шляхом надання замість належного іншого майна, причому, як підтверджує практика, це акції або частка їх. Відступне можуть використати, крім кредиторів, треті особи (в тому числі інвестори). Слід також зазначити, що за умови наявності у боржника акцій обмін їх на борги є обов'язковим для кредиторів. Це положення розповсюджується і на податкових кредиторів. Краще залучати інвестора за умови виконання зобов'язань.

Додаткові умови виконання мирової угоди можуть бути іншими, якщо вони не суперечать законодавству України.

Практично всі цивільно-правові способи можуть бути використані з метою відновлення платоспроможності боржника, і, відповідно, вони стають частиною мирової угоди.

Укладення мирової угоди на стадії санації в межах провадження в справі про банкрутство має певні особливості, які пов'язані з тим, що ініціюючи її укладення керуючий санацією до закінчення санації разом зі звітом подає проект мирової угоди на затвердження комітету кредиторів. Якщо для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі суми, вирученої від продажу майна боржника як цілісного майнового комплексу, недостатньо, керуючий санацією пропонує зборам кредиторів винести рішення про укладення мирової угоди. У випадках не прийняття рішення щодо укладення мирової угоди і якщо іншими способами, передбаченими Законом, не вдалося відновити платоспроможність боржника, господарський суд приймає рішення про його ліквідацію.

Законом надано можливість укладати мирову угоду і в ліквідаційній процедурі, але таке рішення можливе, якщо з'явився інвестор, який взяв на себе зобов'язання задовольнити вимоги кредиторів. В інших випадках укладення мирової угоди на стадії ліквідації не є доцільним, оскільки вона може бути невиконана.

Мирова угода може бути укладена і в процесі виконавчого провадження. Таке рішення затверджується ухвалою господарського суду. Затвердження мирової угоди в межах виконавчого провадження тягне за собою його закриття (ст. 37 Закону України "Про виконавче провадження" від 21 квітня 1999 р.).

Відповідно до ч. 2 ст. 48 Закону господарський суд може за заявою громадянина-підприємця відкласти розгляд справи строком до двох місяців для укладення мирової угоди.

Якщо у встановлений строк мирову угоду не укладено, то господарський суд визнає громадянина-підприємця банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру (ч. 4 ст. 48 Закону).

Статтею 38 Закону передбачено порядок розгляду мирової угоди господарським судом. Арбітражний керуючий протягом п'яти днів з дня укладення мирової угоди подає до господарського суду заяву про її затвердження. До заяви про затвердження мирової угоди додаються:

- текст мирової угоди;
- протокол засідання комітету кредиторів, на якому було прийнято рішення про укладення мирової угоди;

- список кредиторів із зазначенням поштової адреси, номера (коду), що ідентифікує платника податків та суми заборгованості (для юридичних осіб, крім того – код ЄДРПОУ);
- зобов'язання боржника щодо погашення всіх витрат, відшкодування яких передбачено в першу чергу, згідно зі ст. 31 Закону, крім випадків, забезпечених заставою;
- письмові заперечення кредиторів, які не брали участі в голосуванні про укладення мирової угоди чи проголосували проти її укладення, якщо такі наявні.

Законом господарський суд уповноважений здійснювати повідомлення сторін про дату розгляду мирової угоди. Крім того, господарський суд зобов'язаний заслухати кожного присутнього на засіданні кредитора, у якого виникли заперечення щодо укладення мирової угоди, навіть якщо на засіданні комітету кредиторів він голосував за укладення мирової угоди. При умові, якщо існують заперечення кредиторів, які не брали участі при її укладенні, то їх вимоги забезпечуються в порядку позовного провадження (ст.ст. 54, 57 ГПК України).

Законом передбачено дві підстави, за якими господарський суд має право відмовити в затвердженні мирової угоди:

- порушено порядок укладення мирової угоди;
- умови мирової угоди суперечать законодавству.

Ухвала господарського суду може бути оскаржена, а у разі винесення ухвали про відмову у затвердженні мирової угоди, остання вважається неукладеною. Винесення господарським судом ухвали про відмову не перешкоджає укладенню нової з іншими умовами.

Із дня затвердження мирової угоди боржник розпочинає погашення вимог кредиторів відповідно до її умов. Як зазначалося вище, затвердження господарським судом мирової угоди є підставою для припинення провадження в справі про банкрутство. Із дня затвердження господарським судом мирової угоди припиняються повноваження арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора). Причому керуючий санацією або ліквідатор виконують обов'язки керівника (органів управління боржника до призначення у встановленому порядку, керівника боржника (органів управління)).

З моменту затвердження мирової угоди господарським судом дія мораторію припиняється, а кредитори здобувають право вимагати відшкодування неустойки (штрафу, пені), а також сум завданих збитків (за грошовими зобов'язаннями та зобов'язаннями щодо сплати податків і зборів). Розмір вимог не повинен бути більшим, ніж той, що існував на дату введення мораторію.

Із дня затвердження господарським судом мирової угоди припиняються повноваження арбітражного керуючого як розпорядника майна.

У практиці вирішення спорів про банкрутство існують підстави, за якими мирову угоду може бути визнано недійсною або розірвано. Вони визначені цивільним законодавством України.

Визнання мирової угоди недійсною є підставою для поновлення провадження справи про банкрутство, а вимоги конкурсних кредиторів щодо яких зроблено розрахунки згідно з умовами мирової угоди вважаються погашеними.

Повідомлення про поновлення провадження у справі про банкрутство боржника друкується в офіційних друкованих органах. Відповідно до ч. 5 ст. 39 Закону мирова угода за рішенням суду може бути розірвана у разі невиконання боржником її умов щодо не менше як третини вимог кредиторів.

Проте розірвання мирової угоди господарським судом щодо окремого кредитора не тягне таких наслідків щодо інших кредиторів (ч. 6 ст. 39 Закону). Наприклад, якщо було встановлено розстрочку чи відстрочку, то вона поновлюється у незадоволеній частині.

В юридичній літературі пропонується визнання угод недійсними та їх розірвання розглядати у загальному позовному провадженні [7, с.28; 1, с. 29]. Разом з тим, Верховний Суд України зазначив, що визнання недійсними угод має здійснюватися в межах провадження у справі про банкрутство (Постанова ВС України від 07.12.2004 року у справі № 367/5-342).

У ч. 11 ст. 17 Закону вказано, що угода боржника, у тому числі та, що укладена до винесення господарським судом ухвали про санацію, може бути визнана за заявою керуючого санацією відповідно до цивільного законодавства недійсною, якщо:

- угоду укладено боржником із зацікавленими особами і в результаті якої кредиторам завдано чи може бути завдано збитки;
- угоду укладено боржником з окремим кредитором чи іншою особою протягом шести місяців, що передували дню винесення ухвали про санацію, і надає перевагу одному кредитору перед іншими або пов'язана з виплатою (видачею) частки (паю) в майні боржника у зв'язку з його виходом зі складу учасників боржника.

Все майно, отримане за такою угодою, повертається сторонам. Розгляд заяви керуючого санацією про визнання угод недійсними і повернення всього отриманого за такими угодами здійснюється господарським судом у процедурі провадження у справі про банкрутство.

У процедурі ліквідації згідно з ч. 1 ст. 25 Закону ліквідатор на підставах передбачених ч. 10 ст. 17 Закону, подає до господарського суду заяву про визнання недійсними угод боржника.

Підставами недійсності угод є:

- виконання договору завдає збитки боржнику;
- договір є довгостроковим (понад один рік) або розрахованим на одержання позитивних результатів до боржника в довгостроковій перспективі, крім випадків випуску продукції з технологічним циклом, більшим за строк санації боржника;

- виконання договору створює умови, що перешкоджають відновленню платоспроможності боржника.

Оскарження угод недійсними в процедурі ліквідації боржника можливе лише тоді, коли такі угоди укладено до порушення справи про банкрутство та мають бути невиконані повністю або частково. Оскільки, визнати недійсною угоду, яка вже виконана, досить тяжко, то слід це враховувати при розгляді справ про банкрутство.

За умови, визнання мирової угоди недійсною або її розірвання, вимоги кредиторів, щодо яких були надані відстрочка, розстрочка платежів або прощення (списання) боргів, відновлюються в повному розмірі у незадоволеній частині.

Якщо боржник не виконує мирову угоду, то кредитори можуть пред'явити свої вимоги до боржника в обсязі, передбаченому цією мировою угодою, а у разі порушення провадження щодо цього ж боржника справи про банкрутство, обсяг вимог кредиторів, щодо яких було укладено мирову угоду, визначається в межах, передбачених зазначеною мировою угодою.

За заявою будь-кого з кредиторів господарський суд може визнати мирову угоду недійсною, якщо боржник подав недостовірні відомості про своє майно в бухгалтерському балансі або в інших документах, які свідчать про фінансове та майнове становище боржника (банкрута), а також коли існують побоювання, що її виконання призведе боржника до банкрутства (ст. 39 Закону).

Законодавство про банкрутство містить додаткові випадки визнання недійсними правочинів (угод), укладених боржником. Розгляд таких підстав та прийняття відповідного рішення відбувається у межах провадження справи про банкрутство з виконанням вимог процесуального законодавства. Визнання мирової угоди недійсною є підставою для поновлення провадження у справі про банкрутство, про що господарський суд виносить ухвалу.

У процесі визнання мирової угоди недійсною може виявитися, що окремі розрахунки було вже зроблено. Вимоги кредиторів, за якими згідно з умовами мирової угоди проведено розрахунки, вважаються погашеними. Кредитори, чії вимоги при їх задоволенні обмежували права та законні інтереси інших осіб, зобов'язані повернути все отримане за мировою угодою.

Повідомлення про поновлення провадження в справі про банкрутство боржника публікується в офіційних друкованих органах.

Важливо зазначити, що розірвання мирової угоди господарським судом за заявою окремого кредитора на вказаних підставах не означає втрату її чинності для інших кредиторів.

У випадку невиконання мирової угоди кредитори можуть висунути до боржника вимоги в розмірі, передбаченому її умовами. Якщо порушується провадження у справі про банкрутство щодо боржника, вимоги кредиторів, щодо яких було укладено мирову угоду, визначаються в передбачених нею межах.

Витрати на публікацію в засобах масової інформації про поновлення провадження в справі про банкрутство, у зв'язку з визнанням мирової угоди недійсною, задовольняються у першу чергу.

Судова практика підтверджує, що при розгляді справ про банкрутство господарський суд не наділений повноваженнями щодо надання оцінки відповідності угод, укладених боржником вимогам цивільного законодавства, оскільки підстави їх визнання передбачені цивільним законодавством, про що підкреслюється в постановках Вищого господарського суду України від 16.02.2005 року у справі № Б-11/552 та від 20.10.2004 року у справі № 12/1076 [9, с. 32 – 36].

Мирова угода у банкрутстві як засіб оперативного вирішення проблем, що стали предметом розгляду в суді, виконує важливу функцію – зберігає на ринку неспроможного суб'єкта підприємництва, який здатен відновити свою господарську діяльність.

Джунь В.В. зауважив, що мирова угода є особливим варіантом процедури санації і всі можливі варіанти відновлення охоплюються останньою [4, с. 148].

Отже, мирова угода – це договір між боржником і кредитором (кредиторами), який може бути укладений як на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство, так і після визнання боржника банкрутом, з метою поліпшення фінансово-економічного становища боржника та для задоволення вимог кредиторів.

Інститут мирової угоди як одна із реабілітаційних процедур спрямований на відновлення платоспроможності боржника, поліпшення майнового становища та задоволення вимог кредиторів без його ліквідації.

Список використаних джерел:

1. *Асеева Н.* Окремі проблеми застосування законодавства про банкрутство / Н.Асеева // Право України. – 2004.- №11.- С. 28-31.
2. *Гарі Вудуд.* Мирова угода у справі про банкрутство. Банкрутство: практичні аспекти / Вудуд Гарі. - К.: Центр комерційного права, 2003. – 88с.
3. Гражданское и торговое право капиталистических государств. Изд.третье, перераб. и доп./ Отв. ред. *Е.А. Васильев.* – М.: Международные отношения, 1993. – 720 с.
4. *Джунь В.В.* Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні. Монографія. – Вид. друге, випр. і доп./ В.В.Джунь – К.: Юридическая практика, 2006. – 384 с.
5. *Клепицкий И.А.* Банкротство как преступление в современном уголовном праве / И.А. Клепицкий // Государство и право. – 1997. – № 11. – С. 52– 60.
6. *Лившиц Н.* Стороны пошли на мировую / Н. Лившиц // Банкрутство. Теория и практика. – 2006. – № 4. – 39 – 44

7. Поляков Б. Неосновные участники в процедуре банкротства в Украине / Б. Поляков // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - №7.- С.27-30.

8. Поляков Б.М. Право несостоятельности (банкротства) в Украине / Б.М. Поляков – К.: Концерн Видавничий Дім Ін Юре, 2003. – 440 с.

9. Практика розгляду справ про банкрутство / [Упоряд. Б.М. Поляков]. — К.: Юридическая практика, 2006. – 336 с.

УДК 342.7 (045)

МАЛИШКО В.М.,
Юридичний інститут НАУ,
доцент кафедри господарського права
і процесу, к.ю.н.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ ТА ГАРАНТІЇ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Анотація. Стаття автора стосується важливої проблеми становлення правової держави – конституційно-правового статусу людини. Аналізується концепції конституційно-правового статусу та дається характеристика елементів, з яких він складається. Автор приходить до висновків, щодо приведення законодавства України у відповідність з універсальними стандартами прав людини та розроблення механізму реалізації конституційних положень.

Ключові слова: конституційно-правовий статус, громадянство, гарантії прав людини.

Мальшико В.Н. Конституционно-правовой статус человека и гарантии его защиты

Аннотация. Статья автора касается важной проблемы становления правового государства – конституционно-правового статуса человека. Анализируются концепции конституционно-правового статуса и дается характеристика элементов, из которых он состоит. Автор приходит к выводам, относительно приведения законодательства Украины в соответствие с универсальными стандартами прав человека и разработки механизма реализации конституционных положений.

Ключевые слова: конституционно-правовой статус, гражданство, гарантии прав человека.

Malyshko V. Constitutionally-legal status of the person and guarantee its protection

Annotation. Article of the author concerns an important problem of formation of a lawful state – constitutionally-legal status the person. It is analyzed concepts constitutionally-legal status and the characteristic of elements of which it consists is given. The author comes to conclusions, concerning reduction of the legislation of Ukraine to conformity with universal standards of human rights and workings out of the mechanism of realization of the constitutional positions.

Keywords: constitutionally-legal status, citizenship, human rights guarantees.

Конституційно-правовий статус людини і громадянина – це визначенні Конституцією України та іншими правовими актами конституційного права місце, положення і роль людини та громадянина в суспільстві і державі.

Можна виділити чотири усталених підходи до проблеми правового статусу людини і громадянина у звичаєвому праві різних країн.

Ліберальна концепція виходить з того, що кожна людина з моменту народження наділена природою невід’ємними правами.

Колективістський підхід до вирішення проблеми прав людини, надає пріоритет не особистості, а колективу (суспільству, класам, об’єднанням).

Третій підхід до правового статусу особи пов’язаний з класичним мусульманським правом. Тут статус особи визначений за шаріатом.

Особливий підхід до правового статусу особи склався в звичаєвому праві деяких країн Тропічної Африки, Океанії та Латинської Америки. Людина тут розглядається як невід’ємна клітина племені, її права не можуть реалізуватись окремо від племені.

При підготовці нової Конституції України і, зокрема, моделі конституційного статусу особи і громадянина, взята за основу ліберальна концепція прав людини. У Конституції України із сорока восьми статей другого розділу, що присвячені правам людини і громадянина, тридцять сім стосуються безпосередньо прав і свобод [1]. У Конституції лише чотири статті закріплюють обов’язки громадян.

Це свідчить про те, що принципово новим положенням у конституційній практиці України є визнання пріоритету прав і свобод людини щодо державних та інших інтересів. Людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнанні найвищою соціальною цінністю (ст.3 Конституції України). Крім того, права і свободи людини, їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а забезпечення прав і свобод людини – її головний обов’язок.

Конституційний статус людини не вичерпує усього змісту основ правового статусу людини. Доповнення конституційного статусу найважливішими положеннями низки інших правових актів конституційного законодавства дозволяє сформувати його як один із найголовніших інститутів конституційного права.